

Bryophila domestica

Blekgult lavfly

Fjärilar, Nattflyn

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nära hotad (NT)
B2ac(iv)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Noctuidae (nattflyn), **Släkte:** *Bryophila*, **Art:** *Bryophila domestica* - blekgult lavfly (Hufnagel, 1766) **Synonymer:** *Cryphia domestica* (Hufnagel, 1766)

Kännetecken

Framvingarnas teckning utgör ett utmärkt kamouflage mot lavbeksädda stenar. Färgtonen går i beige och olivaktigt brungröna nyanser mot en gråvit bakgrund. Rotfält och mellanfält har vågiga svarta konturer som förstärker likheten med stenlavar. Sällsynt kan förmörkade, halvt melanistiska former påträffas. Arten är mycket lik den aningen större *Cryphia muralis* som i Norden bara påträffats en gång på Öland 1978. Denna har vanligen mindre diskfläck på bakvingen och en mörk sömlinje på bakvingen som saknas på blekgult lavfly. Båda dessa arter är i samma storlek som vecklare (Tortricidae) men det finns bara en vanlig vecklare som något påminner om blekgult lavfly. Vecklaren *Eana penziana* har dock mer långsmal framvingeform och finare teckning. Vingspann 22-27 mm.

Utbredning och status

Denna lilla klippälskande fjäril har en kustnära utbredning, huvudsakligen i odlingsbygder, som sträcker sig från norra Halland, Nidingen (2010), Varberg (senast 1926) och Halmstadstrakten i Halland, mellersta kustavsnittet av västra Skåne, sydöstra och nordöstra Skåne, Blekinge och sydöstra Småland, samt på Öland och Gotland, utom de nordliga delarna. Härtill kommer ett fynd från Östergötland utan närmare lokalangivelse från mitten av 1800-talet. Arten är mycket lokal utom på Öland och Gotland där den är mer spridd, sannolikt genom preferensen för lavararter på kalksten. I Småland, Nybro, Gelebo påträffades 2002 ett 50-tal individer på en stenmur, vilket är ett osedvanligt stort antal för denna art som oftast påträffas mer enstaka. I Norge förekommer arten bara i yttre Telemark, Porsgrunn, Brevik (först 1937), Skien och Kragerö. Ett enstaka fynd är gjort i Vestfold, Larvik 1991. Det lilla förekomstområdet i Skien och Porsgrunn är samtidigt enda platsen vid Sörlandskusten där klipporna består av kambrosilurkalk. I Danmark är utbredningen huvudsakligen östlig och kustnära, med nordligaste fynden från Läsö och Fredrikshamn. Förekomsterna ligger glest och trots att arten är funnen i alla distrikt på öarna är det endast på Bornholm den kan påträffas något mer talrikt. Med undantag för Bornholm, södra Fyn och Läsö har arten minskat tydligt i Danmark, vilket påtalades redan under 1960-talet. Den har dock möjligen repat sig något under senare år, då den på nytt påträffats i något antal i ett par städer. Även i Sverige har den sannolikt minskat på flertalet lokaler där det inte finns kalkberggrund i dagen. Arten är i Halland, Skåne och Småland främst hänvisad till lavar på murar, bebyggelse och flyttblock. På fyrplatsen Nidingen saknas klippor och troligtvis lever arten, som påträffats vid två olika datum samma år, där på byggnader. Den uppgavs vara vanlig i nordöstra Skåne under slutet av 1800-talet. Trots de senaste 30 årens mer omfattande insamlingar med hjälp av portabel UV-ljusfångstutrustning har dess kända utbredningsområde inte vidgats, med undantag för fynden på Nidingen. I Storbritannien är blekgult lavfly vitt utbredd, men påträffas mest enstaka i samhällen och på kustklippor i England, Wales och södra Skottland. I östra Skottland och på Irland är den mycket lokal. Världsbredningen sträcker sig från Medelhavsområdet till Armenien och från Storbritannien, Norden och Mellaneuropa till centrala Ryssland, östligast i Moskvaområdet. I Sydeuropa tillkommer flera arter, vilka först under senare år klart avskiljts från blekgult lavfly.

Ekologi

Blekgult lavfly är i hög grad knutet till det ålderdomliga jordbrukslandskapet med stenmurar, blockrika betesmarker och i några fall till äldre stenbrott. Utanför områden med kalkberggrund föredrar den sandjordar med högt näringsvärde. Artens livsmiljö är här flyttblock av urberg i odlingslandskapet. I Danmark har skorplavarten, *Lecidea confluens*, påvisats som näringsväxt för larven. Fjärilen lever där ännu på några platser i stadsmiljö, sannolikt på takpannor och liknande lavrika miljöer som delvis också gödslas av måsfåglars kalkrika spillning. Larven är nattaktiv och förtär de av daggen uppmjukade lavarna. Under dagtid kan den återfinnas under mindre lösa stenar på flyttblock eller bland sammanspunna lavar. Larvutvecklingen sker från september till juni, varefter larven förpuppar sig i en gles kokong. Puppen har vid ett tillfälle påträffats i den tunna mullbildningen av löv mellan de översta, flata stenarna i en delvis beskuggad stenmur på Öland. Flygperioden infaller mellan andra veckan i juli och tredje veckan i augusti. Fjärilarna är strikt nattaktiva och kan lockas till UV-ljus. Under dagen vilar de öppet på stenar, förlitande sig på kamouflageteckningens skydd. Under regnväder avslöjar de sig lättare genom att en viss nyansförändring hos de våta lavarna ger sämre kamouflage.

Hot

Forna tiders mänskliga vedermödor med att röja bort sten ur åkrarna och bygga stenhägn för boskapen skapade om ej helt nya så sannolikt mer optimala livsmiljöer för ett stort antal organismer. Betydelsen av sådana xeroterma mikromiljöer för överlevnaden hos fjärilsarter med till synes måttliga värmekrav ökar sannolikt avsevärt under år med kraftigt sänkt medeltemperatur och solinstrålning under vegetationsperioden. Det är således inte endast arter vilka likt blekgult lavfly är direkt knutna till stenens flora, som gynnas av att odlingshinder sparas på odlade eller betade marker. Borttagande av odlingshinder som flyttblock, stenmurar och rösen, liksom igenplantering runt sådana är ett allvarligt hot. Betydelsen av luftföroreningar för blekgult lavfly är inte närmare känd. Förekomsten av industrimelanism hos arten i Londonområdet antyder dock att de lavararter som utgör larvens näringsväxter klarar av att stå emot luftföroreningar i stadsmiljö. Dess långsiktiga överlevnad i tätbebyggda områden kan dock sannolikt påverkas av den negativa effekt som vägbelysningens UV-ljus har på denna och flertalet andra nattfjärilars dygnsrytm, orienteringsmöjligheter och överlevnadsförmåga. Idag har övergången till natriumlampor, som i mindre grad påverkar fjärilarnas orienteringsförmåga, gynnat en del stadslevande fjärilsarter. Lokalt har en ökning skett i danska städer under senaste årtiondena.

Åtgärder

Riksantikvarieämbetet och föreningar med intresse för bevarandet av fornminnen, äldre odlingslandskap och särskilt blockrik betesmark bör underrättas om det värde dessa miljöer har för insektsfaunan. Vid val av restaureringsobjekt för bevarandet av den hotade floran och evertebratfaunan i hagmarker bör stor blockrikedom invägas bland de avgörande kriterierna.

Litteratur

- Aarvik, L., Berggren, K. & Hansen, L.-O. 2000. *Catalogus Lepidopterorum Norvegiae*. Zoologisk museum, Oslo.
- Ammitzböll, J. 1887. Bidrag till kännedomen om svenska fjärilars geografiska utbredning. *Ent. Tidskr.* 8: 67-69.
- Douwes, P., Kaaber, S., Nordström, F., Opheim, M. & Sotavalta, O. 1969. *De Fennoskandiska och Danska nattflynas utbredning*. C.W.K. Gleerups förlag, Lund.
- Lampa, S. 1885. Förteckning öfver Skandinavien och Finlands Macrolepidoptera. *Ent. Tidskr.* 6(1-3): 1-137.
- Meyrick, E. 1895. *British Lepidoptera*. MacMillan and co., London.
- Norgaard, I. 1988. *Fund af storsommerfugle i Danmark 1961-1986*. Lepidopterologisk forening.
- Palmqvist, G. 2003. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 2002. *Ent. Tidskr.* 124: 47-58.
- Palmqvist, G. 2011. Intressanta fynd av storfjärilar (Macrolepidoptera) i Sverige 2010. *Ent. Tidskr.* 132: 11-23.
- Skou, P. 1991. *Nordens ugler*. Danmarks dyreliv Bind 5. Apollo books, Stenstrup.
- Skinner, B. 1984. *Colour identification guide to Moths of British Isles*. Penguin Books Ltd, Harmondsworth.
- Trepax, J. & Ingwersen, J. 1996. *Ny ubeskrevet aberration af Cryphia domestica Hfn*. Lepidoptera bind VII, n:o 1: 23-24.
- Wallengren, H.D.J. 1874. *Noctuarum et Geometrarum*. Bih. Vet. Akad. Handl., 2, nr 4, Stockholm.

Författare

Claes U. Eliasson 1995. Rev. Claes U. Eliasson 1997, 2005, 2007 & 2012.